

תוצאות הבחירות לכנסת ה-21 ומדיניות-החוץ הישראלית

תגובות ראשונות מאת מומחי מכון מיתווים,
בעריכת ד"ר נמרוד גורן ומירב כהנא-דגן

אפריל 2019

הבחירות לכנסת שנערכו ב-9 באפריל הסתיימו בניצחון של בנימין נתניהו, שהצהיר על כוונתו להרכיב ממשלת ימין בראשותו. תוצאות הבחירות והמדיניות הצפויה של הממשלה החדשה ישפיעו על היבטים מגוונים של מדיניות-החוץ הישראלית, ובהם הסיכויים לשלום ישראל-פלסטיני, היחסים עם מדינות המזרח התיכון ועם האיחוד האירופי, חשיבות מרכיב הדמוקרטיה ביחסי החוץ של ישראל, מעמדו של מערך החוץ הישראלי, מעורבותם של אזרחי ישראל הערבים בסוגיות חוץ, והיחסים עם ארה"ב. מסמך זה מרכז תגובות ראשונות לתוצאות הבחירות בהקשר של מדיניות-החוץ הישראלית, מאת מומחים במכון מיתווים. ד"ר אהוד ערן טוען שנתניהו הציג את עצמו לקראת הבחירות כדיפלומט-על, אך הראה גם שהוא חלק מהגל הפופוליסטי העולמי; לדברי ד"ר נמרוד גורן, חופש הפעולה המדיני של ממשלת הימין יגדל, לאור חולשת האופוזיציה מבית ומחוץ; ד"ר רועי קיבריק מצביע על כך שהמתחים והמשברים בין ישראל והכוחות הדמוקרטיים המובילים בעולם צפויים להימשך ואף להחריף; כמאל עלי-חסאן טוען שהאוכלוסייה הערבית בישראל מאבדת אמון בממסד המדינתי, ותפעל לקדם את יחסיה עם האזור באופן עצמאי; ד"ר ליאור להרס קובע שהממשלה החדשה תעמוד בפני סכנת התלקחות במספר מוקדים בזירה הישראלית-פלסטינית; ד"ר מורן זגה מסבירה מדוע מהווה נתניהו מכשול לקידום היחסים עם המפרץ, וכך גם היעדר אסטרטגיה ישראלית לגבי יחסי ישראל-ערב; ד"ר אייל רונן קורא לממשלה החדשה להעמיק את השותפות עם האיחוד האירופי במקום להמשיך ולפעול למען פיצולו והחלשתו; יעל פתיר קובעת שהמשבר עם המפלגה הדמוקרטית בארה"ב עלול להחריף, ולבוא לידי ביטוי לקראת הבחירות לנשיאות ב-2020; והשגריר לשעבר מיכאל הררי מדגיש שהזירה האזורית והבינלאומית מספקת הזדמנויות לישראל, שמימושן מחייב חידוש תהליך מדיני עם הפלסטינים.

נתניהו הציג את עצמו לקראת הבחירות כדיפלומט-על, אך הראה גם שהוא חלק מהגל הפופוליסטי העולמי

ד"ר אהוד ערן

חבר ועד מנהל במכון מיתווים ומרצה באוניברסיטת חיפה

לקראת הבחירות, בחר נתניהו להדגיש את פועלו בזירת יחסי החוץ כבסיס מרכזי ללגיטימציה להמשך שלטונו. שליטי ענק הציגו אותו לצד טראמפ. אנשיו הצביעו על הישגיו המדיניים, לרבות ההכרה האמריקאית בירושלים כבירת ישראל והקשר הקרוב שיצר עם מנהיגים מרכזיים. עם סגירת הקלפיות, הצטלם נתניהו עם חברי ליכוד מתחת לתמונה ענקית שלו עם מנהיג סיני. בנוסף, ראש הממשלה תזמן ומיצה לקראת הבחירות שורת אירועי חוץ לביסוס דימויו כרב-דיפלומט, ובהם חנוכת נציגות סחר הונגרית בירושלים, הודעת ראשת ממשלת רומניה על תמיכתה בהעברת שגרירותה לירושלים, הכרת נשיא ארה"ב בריבונות הישראלית בגולן, ביקור נשיא ברזיל, ופגישה עם פוטין במוסקבה לגבי השבת שרידיו של זכריה באומל. הישגיו האישיים של מנהיג ישראלי בזירת החוץ לא מילאו בדרך כלל מקום משמעותי במערכות הבחירות. הדגשתם על ידי נתניהו חושפת אולי כי הישגיו בנושאים המרכזיים – ביטחון וכלכלה – מוגבלים. נתניהו צמח כפוליטיקאי במרחב של הדיפלומטיה, בייחוד הציבורית. תפקידיו הראשונים היו כסגן שגריר בארה"ב, שגריר באו"ם וסגן שר החוץ. נתניהו מהדהד את הסגנון המדיני של התנועה הרביזיוניסטית של ימי טרום-המדינה, ששם דגש על מחוות ציבוריות דרמטיות, מגעים והסכמות עם שועי עולם ונאומים נוקבים בפורומים בינלאומיים. פריחתו הדיפלומטית התרחשה בד

בבד עם קמילתו של משרד החוץ. ראש הממשלה החליש מאד את המשרד, לרבות אי-מינוי שר במשרה מלאה, והעדר תמיכה בדרישות השכר של הדיפלומטים, שאף השביתו במחאה את המשרד. בכך מיצב עצמו נתניהו כ"מלך-דיפלומט", כהגדרת פרופ' פיקי איש-שלום: מנהיג המרכז בידיו את הטיפול בסוגיות הדיפלומטיות היום-יומיות ומדלג מעל הפקידות הממשלתית. ערב הבחירות הוא אף אמר שטראמפ "נתן" לו את רמת הגולן, משל הייתה זו עסקה בין אנשים ולא מהלך מדיני בין מדינות. נתניהו מצטרף לגל הפופוליסטי העולמי ואף מוסיף לו זווית משלו, הזווית של יחסי החוץ.

חופש הפעולה המדיני של ממשלת הימין יגדל, לאור חולשת האופוזיציה מבית ומחוץ

ד"ר נמרוד גורן

ראש מכון מיתווים ומרצה באוניברסיטה העברית

הבחירות סללו את דרכו של נתניהו להקמת ממשלת ימין נוספת, עם רוב יציב ובהשתתפות גורמי ימין קיצוני בתפקידים מרכזיים. ממשלה שכזו צפויה להמשיך את מדיניות-החוץ שהובילה קודמתה. נתניהו, שב-2009 שילם מס שפתיים לרעיון שתי-המדינות, מדבר כעת בגלוי על סיפוח התנחלויות. ממשלתו הבאה צפויה להעמיק את האחיזה בשטחים הפלסטיניים ולפעול למניעת הקמת מדינה פלסטינית בעתיד. לאור ניסיון השנתיים האחרונות, נתניהו יכול לבנות על תמיכה מצד טראמפ בצעדי מדיניות ברוח זו שינקוט. הוא לא צפוי להיתקל במגבלות משמעותיות מצד האיחוד האירופי, לאור הפיצול הפנימי ששורר בו ושמקשה על קבלת החלטות מוסכמות בנושא הישראלי-פלסטיני. נדמה שרק ניצחון דמוקרטי בבחירות לנשיאות ארה"ב ב-2020 יציב בפני ממשלת ישראל קווים אדומים מצד גורם בינלאומי מרכזי. זאת, גם כי מול נתניהו לא תעמוד אופוזיציה משמעותית מבית בנושאי חוץ וביטחון. שתי המפלגות תומכות-השלום המרכזיות, העבודה ומרצ, יחזיקו יחדיו בפחות מ-10 אחוזים מהמושבים בכנסת. מפלגת האופוזיציה הראשית כחול לבן לא כללה במצעה תמיכה בפתרון שתי-המדינות ותכלול ח"כים ימנים ונצים בנוגע לנושא הפלסטיני. ובאופן כללי, רבים מהח"כים שעסקו בכנסת הקודמת בנושאי חוץ וביטחון, לא יהיו בכנסת הבאה. במקומם נכנסו ח"כים שתחומי העניין שלהם אחרים. לקראת הבחירות, טרח נתניהו להציג את עצמו כמדינאי-על. מנהיגים פופוליסטיים ואנטי-ליברליים עלו אליו לרגל, ובכך נשחק מרכיב הדמוקרטיה ביחסי החוץ של ישראל. מגמה זו צפויה להימשך, ויש לקוות ששר החוץ הבא יצביע על הנזקים שבה ויוביל שינוי כיוון. על כתפי האופוזיציה – למרות חולשתה – מוטלת האחריות להבהיר לציבור בישראל ולידידי ישראל בעולם, שמדיניות נתניהו אינה תכלית הכול ושיש גם דרך אחרת; שישראל יכולה וצריכה להתקדם לעבר שלום עם הפלסטינים, להעמיק את השייכות שלה באירופה ובמזרח התיכון, לגלות פתיחות כלפי הקהילה הבינלאומית, ולעגן את מעמדה כדמוקרטיה-ליברלית.

המתחים והמשברים בין ישראל והכוחות הדמוקרטים המובילים בעולם צפויים להימשך ואף להחריף

ד"ר רועי קיבריק

מנהל המחקרים של מכון מיתווים

בקדנציה החולפת של נתניהו הייתה ישראל נתונה לביקורת מצד מוסדות בינלאומיים ומדינות דמוקרטיות. הביקורת החלה ביום הבחירות הקודמות עם התבטאות נתניהו על הערבים ש"נוהרים לקלפיות". בהמשך, הניסיונות לגרש פליטים, העמקת הכיבוש והסיפוח הזוחל, חוק הלאום, חוק ההסדרה, קריסת מתווה הכותל, רדיפת ארגוני זכויות אדם, ההתקפות על מערכת המשפט, ההתקרבות למשטרים אנטי-ליברליים, קיום משא ומתן על זיכרון השואה – עוררו כולם ביקורת על התרחקות ישראל מהאתוס הדמוקרטי-ליברלי. במהלך מערכת הבחירות הנוכחית נמשכה הביקורת הבינלאומית על הדמוקרטיה הישראלית לנוכח התמודדותו של ראש ממשלה שחשוד בשחיתות ושהעניק לגיטימציה לכהניסטים. בטווח הקצר, לא בטוח שלביקורת זו יש השלכות מדיניות משמעותיות – הגל הפופוליסטי והמשבר הליברלי בעולם מאפשרים לנתניהו להמשיך ולייצר בריתות בינלאומיות חשובות. בראש וראשונה עם טראמפ, שמאתגר בעצמו את הסדר הליברלי, אך גם עם דיקטטורים ומנהיגים פופוליסטיים ברחבי העולם. הסדר העולמי הדמוקרטי-ליברלי מותקף בכל מקום, ולכן התרחקותה של ישראל מהאתוס הדמוקרטי לא גבה ממנה עד כה מחיר כבד. אולם, הכוחות הדמוקרטים-ליברלים בעולם המבקרים את ישראל כוללים את השותפים האסטרטגיים החשובים ביותר שלה: מדינות

מערב אירופה ובראשן גרמניה, צרפת ובריטניה, הדמוקרטים-ליברלים בארה"ב והקהילה היהודית שם. גם תומכים מסורתיים של נתניהו החלו לבקר את התרחקותה של ישראל תחת הנהגתו מערכים דמוקרטים. תוצאות הבחירות מצביעות על כך שהממשלה הבאה, לפחות בתחילת הדרך, צפויה להיות דומה מאוד לנוכחית – נתניהו יעמוד בראשה ויתבסס על תמיכת המפלגות החרדיות והימניות. כאשר על הפרק עומדים קואליציה אורתודוקסית, מאבקו של נתניהו במערכת המשפט, והצהרתו כי יפעל לספח חלקים מיהודה ושומרון, המתחים והמשברים בין ישראל והכוחות הדמוקרטים המובילים בעולם צפויים להימשך ואף להחריף.

האוכלוסייה הערבית בישראל מאבדת אמון בממסד המדינתי, ותפעל לקדם את יחסיה עם האזור באופן עצמאי

כמאל עלי-חסאן

חבר ועד מנהל במכון מיתווים ומרצה באוניברסיטה הפתוחה

אחוז הצבעה נמוך בקרב האוכלוסייה הערבית בישראל נובע אומנם ממגוון סיבות, אך מבטא תהליכים מתרחבים בחברה הערבית של אי-הכרה בממסד הישראלי והתנתקות ממנו. נתניהו פעל בשיטתיות לפגוע בלגיטימיות של השתתפות הערבים במשחק הדמוקרטי הישראלי, ומטרתו הושגה. המסר הזה נקלט. אפילו מפלגות מרכז ושמאל הצהירו כי לא ישבו בקואליציה עם המפלגות הערביות. תוצאות הבחירות העלו שוב לשלטון את נתניהו ומפלגות הימין, שפועלים באופן קבוע נגד ההשתתפות הפוליטית של האזרחים הערבים, שחוקקו את חוק הלאום ושאינם מכירים בזכויותיו של המיעוט. הדבר דוחק את הציבור הערבי הרחק יותר מהמדינה. לנוכח זאת, הציבור הערבי בישראל צפוי להגביר את חיפושיו אחר זירות שייכות אחרות ודרכי השפעה חלופיות. אנשים פרטיים, גופים עסקיים וארגוני חברה אזרחית ימשיכו ביתר שאת לחפש את הקשרים וההזדמנויות הקיימים במרחב הערבי והאסלאמי. הקשרים של האוכלוסייה הערבית בישראל עם הרשות הפלסטינית, ירדן, מדינות המפרץ ואפילו תורכיה, ילכו ויתרחבו – לא דרך הח"כים הערבים, אלא מלמטה. הציבור הערבי יבקש לפתח קשרי מסחר, שיתופי פעולה אקדמיים, תיירות, ושירותים אחרים עם מדינות האזור, ויפנה פחות ופחות להשיג זאת דרך הגורמים הרשמיים של מדינת ישראל. לח"כים הערבים מצפה משימה כמעט בלתי אפשרית. הם יכולים לנסות ולהתחבר למאמצי נתניהו לרקום קשרים עם מדינות ערב, ואף לסייע במשימה זו תוך כדי התניית קשרים אלו בשיפור מעמדם שלהם כאזרחים. בנוסף, מונחת לפתחם המשימה של שיקום האמון והתמיכה בהם מצד האוכלוסייה הערבית בארץ, וזאת מעומק ספסלי האופוזיציה ועם כוח פוליטי קטן אף יותר מאשר בכנסת הקודמת.

הממשלה החדשה תעמוד בפני סכנת התלקחות במספר מוקדים בזירה הישראלית-פלסטינית

ד"ר ליאור להרס

מנהל התכנית לקידום שלום ישראלי-פלסטיני במכון מיתווים

ניתוח תוצאות הבחירות מלמד כי כוחן של המפלגות שמובילות קו ברור של תמיכה בקידום שלום ישראלי-פלסטיני ובפתרון שתי המדינות נחלש באופן דרמטי – העבודה ומרצ ירדו מ-29 מנדטים בבחירות 2015 ל-10, והמפלגות הערביות ירדו מ-13 מנדטים ל-10 (בהנחה שרע"ם-בל"ד תעבור לבסוף את אחוז החסימה). במקביל לכך, במחנה הימין נראה כי כוחן של המפלגות המזוהות עם פרויקט ההתנחלויות ועם הקריאה למהלכי סיפוח בשטחים ומאבק לשינוי הסטטוס קווו בהר הבית, פחות חזק ממה שהעריכו בסקרים: מפלגת זהות וכנראה גם הימין החדש לא עברו את אחוז החסימה, ואילו מפלגת איחוד הימין זכתה לחמישה מנדטים בלבד. יחד עם זאת, למפלגת איחוד הימין צפויה עוצמה פוליטית רבה בממשלת נתניהו הבאה. במקביל לכך, יש לציין כי לקראת הבחירות התגברו סימני מתיחות ונפיצות במספר מוקדים בזירה הישראלית-פלסטינית, ובהם רצועת עזה, סוגיית שער הרחמים בהר הבית/אל-חרם אל-שריף, מאבק האסירים הפלסטינים בבתי הסוהר וסוגיית הקיצוץ בכספי המיסים לרשות הפלסטינית. בחלק מהזירות הללו נעשו ניסיונות להשגת מענה זמני עד הבחירות, אך בכולן לא הושג עד כה פתרון יציב. הממשלה החדשה תעמוד בפני סכנה של התלקחות והסלמה. הישגו של נתניהו בבחירות מעניק לו עוצמה אדירה, שתכלול מנדט ציבורי לקדם תהליכי הסדרה מול החמאס בעזה ואולי גם ויתורים רטוריים או סמליים סביב תכנית השלום העתידית של טראמפ (שלגביה

הוא יוכל לקבל גיבוי רחב בכנסת, גם מצד מפלגת כחול לבן). ואולם, ייתכן שנתניהו ינסה במקביל להוביל מהלכי סיפוח, מהם נמנע בעבר, בתמורה לתמיכה של מפלגות הימין בחוקים הנוגעים לחסינות המשפטית.

נתניהו מהווה מכשול לקידום היחסים עם המפרץ, וכך גם היעדר אסטרטגיה ישראלית לגבי יחסי ישראל-ערב

ד"ר מורן זגה

עמיתת מדיניות במכון מיתווים ועמיתת מחקר באוניברסיטת חיפה

העיתונים במדינות המפרץ לא משאירים מקום לספק בנוגע לחוסר שביעות רצונם מבחירתו מחדש של נתניהו לתפקיד ראש ממשלת ישראל. בשבועות האחרונים, סיקרו מערכות החדשות במפרץ את מערכת הבחירות הישראלית בעיקר בראי מעמדם ומעורבותם של אזרחי ישראל הערבים, ותוך גילוי עניין רב במועמד החדש בני גנץ. בבוקר שאחרי הבחירות, זעקו כותרות העיתונים במפרץ שישראל הצביעה "[לא לשלום וכן לשחיתות](#)", בהתבסס על דברים ברוח זו שאמר סאעב עריקאת. על אף המהלכים הזהירים של חלק ממדינות המפרץ להתקרב לישראל בשנים האחרונות, נראה כי נתניהו סובל [מדימוי שלילי](#) במדינות אלו. [ניסיונותיו](#) לבקר במדינה במפרץ ערב הבחירות לא צלחו, והדבר מעיד על תקרת הזכוכית של היחסים עם ישראל. זאת, מעבר לקיפאון במשא ומתן עם הפלסטינים, שמהווה על פי הצהרות בכירים במפרץ את המכשול העיקרי ליחסים. צעדי ההתקרבות המפתיעים בין ישראל למדינות המפרץ בשנים האחרונות יכולים להתעצם במידה שישראל תגבש תכנית סדורה ליחסיה עם העולם הערבי, שתכלול אסטרטגיה ברורה לגבי ערוצי שיתופי הפעולה, בתחומים האזרחי, הכלכלי והמדיני. עד כה, ניהול היחסים הללו פוזר בין גופים כמו המוסד והמל"ל, שכמעט אינם עוסקים בסוגיות אזרחיות. יש לרכז את הידע והביצוע בנוגע ליחסי ישראל-ערב בידי גוף ממשלתי אחד, ועדיף כי גוף זה יוכל לעסוק במגוון ערוצי הקשר. עם זאת, גילויי הנורמליזציה המעטים שחווינו עשויים להימחק כלא היו אם ממשלת נתניהו הבאה תוביל מהלך סיפוח דרמטי בגדה המערבית (או בחלקה), בהמשך להכרה של טראמפ בריבונות ישראל ברמת הגולן. מהלך שכזה יהפוך לחסם העיקרי בניסיון של ישראל לחמם יחסים עם העולם הערבי. הדרך למנוע הדרדרות שכזאת עוברת בדיאלוג ותיאום עם הפלסטינים.

הממשלה החדשה תצטרך להעמיק את השותפות עם האיחוד האירופי במקום להמשיך ולפעול למען פיצולו והחלשתו

ד"ר אייל רונן

חוקר במכון מיתווים

סיום מערכת הבחירות בישראל והתבהרות המפה הפוליטית עשויים להיות הזדמנות לבחינה מחדשת של יחסי החוץ הישראליים ובפרט הפניית תשומת הלב לצורך בהעמקת השותפות עם האיחוד האירופי. יחסי ישראל עם האיחוד האירופי מאופיינים בשנים האחרונות בהידרדרות במספר מישורים – היחלשות השותפות המבוססת על ערכי יסוד דמוקרטיים וליברלים, התערערות מהות ועוצמת הקשרים הפוליטיים והכלכליים, וכרסום בחשיבות שמייחסת דעת הקהל בישראל לקשר עם האיחוד האירופי. כעת, לאחר הבחירות, זו עשויה להיות שעת כושר לגיבוש חזון מדיני ארוך טווח ליחסים העתידיים בין הצדדים. תהליך שכזה צריך לכלול התחייבות ברורה מצד ממשלת ישראל לשינוי השיח הציבורי שהיא מקדמת בציבוריות הישראלית באשר לחשיבות היחסים עם האיחוד האירופי ומאפייניהם. במקביל, חשוב שהממשלה החדשה תפעל ליצירת התנאים להגברת הדיאלוג האסטרטגי בין ישראל לאיחוד האירופי. רצוי גם שממשלת ישראל לא תמשיך בהימור על פיצול האיחוד האירופי והיחלשותו, ועל מתן עדיפות לחיזוק קשרים בילטרליים עם מדינות מזרח ומרכז אירופה על פני פיתוח יחסים עם האיחוד ועם המדינות המרכזיות שבו. עוד מומלץ להעניק למשרדי ממשלה מרכזיים, ובראשם משרד החוץ ומשרד הכלכלה, מעמד מוביל יותר בעיצוב והובלת היחסים מול מוסדות האיחוד האירופי. בהקשר זה, חשוב לפעול לשדרוג מעמדה הייחודי של מדינת ישראל אל מול האיחוד האירופי וכן לקיים בחינה מעמיקה של הסכמי הסחר בין הצדדים, תוך שאיפה להעמקת ההסכמים הקיימים והרחבתם לתחומים כלכליים נוספים. חיזוק קשרים עם האיחוד האירופי, עשוי לסייע להרחבת שיתוף הפעולה הכלכלי הישראלי-אירופי ולמשיכת השקעות אזוריות, אך גם לחיזוק התמיכה והערבות האירופית הנדרשות לקידום תהליך שלום ישראלי-פלסטיני.

המשבר עם המפלגה הדמוקרטית בארה"ב עלול להחריף, ולבוא לידי ביטוי לקראת הבחירות לנשיאות ב-2020

יעל פתיר

מנהלת ג'יי סטריט בישראל וחברה ברשת המומחים של מכון מיתווים

הבחירות בישראל התקיימו במקביל ליריות הפתיחה של המרוצים לנשיאות בארה"ב. תוצאותיהן ישפיעו על עתיד יחסי ישראל-ארה"ב, שצפוי להיות נושא משמעותי בבחירות לנשיאות שיתקיימו בנובמבר 2020. בטו אורורק, מועמד דמוקרטי לנשיאות, ביטא זאת לאחרונה בכנס פעילים שקיים. לדבריו, "מערכת היחסים בין ארה"ב לישראל היא אחת החשובות ביותר לנו בעולם. והמערכת הזו, בשביל להצליח, צריכה להתעלות מעל מחלוקות מפלגתיות בארה"ב, והיא חייבת להתעלות מעל לראש ממשלה גזען". אורורק נתן ביטוי לתחושת הבגידה שחשים הדמוקרטים בעקבות הברית שכרת נתניהו עם הרפובליקנים (עוד בימי הנשיא אובמה) והנשיא טראמפ, כמו גם להפנמה שישראל הפכה כלי ניגוח פוליטי בין המפלגות, בדומה לנושא הפלות או החזקת נשק. זוהי התפתחות מסוכנת עבור ישראל. אם תקום ממשלת ימין נוספת, ואם ממשלה כזו תקדם תכנית סיפוח בחסות טראמפ, אז שיקום היחסים עם ארה"ב והמפלגה הדמוקרטית, מפלגת רוב העם האמריקני, תהיה קשה מאד. בתסריט כזה, יגבר הלחץ הדמוקרטי להציג אלטרנטיבה למדיניות-החוץ הרפובליקנית ביחס לישראל והסיוע הביטחוני לישראל יהפוך שנוי במחלוקת. נתניהו יצטרך לזכור כי בינואר 2020 הוא יכול למצוא עצמו מול נשיא, בית נבחרים וסנאט דמוקרטיים. אם יתפורר הבסיס הערכי של השותפות הישראלית-אמריקאית, אז המשבר רק ילך ויגבר. היציאה ממנו ועתיד היחסים בין המדינות יהיו תלויים בנכונות ממשלת ישראל לקדם הסדר מדיני על בסיס פתרון שתי-מדינות עם הפלסטינים, במידת שיתוף הפעולה הלא-מפלגתי של גורמים פוליטיים בישראל עם מקביליהם בארה"ב, וביחסים בין ממשלת ישראל ליהדות ארה"ב. במקביל, תצטרך האופוזיציה בישראל לחזק את הקשר עם האופוזיציה לממשל טראמפ בארה"ב ולהבהיר כי נתניהו וממשלתו אינם מיצגים את כל ישראל.

הזירה האזורית והבינלאומית מספקת הזדמנויות לישראל, מימושן מחייב חידוש תהליך מדיני עם הפלסטינים

השגריר לשעבר מיכאל הררי

עמית מדיניות במכון מיתווים ולשעבר בכיר במשרד החוץ

תוצאות הבחירות מסמנות את הכיוון אליו הולכת החברה הישראלית ואת האתגרים כבדי המשקל הכרוכים בכך. הבחירות הובילו למציאות של שתי מפלגות גדולות. מפלגה ותיקה ולמודת ניסיון, ומפלגה חדשה ונטולת ניסיון שתנסה כעת להתבסס כמסגרת פוליטית לטווח הארוך. מדובר בהתפתחות רצויה ובריאה לחברה הישראלית. מבחינה מדינית, התוצאות מחדדות את השאלה כיצד תגיב ישראל לתהליכים הדרמטיים באזור. השחיקה בתשומת הלב האזורית והבינלאומית כלפי המכלול הפלסטיני-ישראלי אינה מיתרת את ההכרח בקבלת החלטות ישראליות אמיצות ביחס להעדפותיה לגבי אופן פתרון הסכסוך. הזמן אינו פועל לטובתה, בניגוד לעמדת הממשלה היוצאת ואולי גם הנכנסת. ישראל בזבזה, בחוסר אחריות, את ההזדמנות שהשנים האחרונות הניחו לפתחה, הן בזירה האזורית – מפגשי האינטרסים עם מדינות ערביות כתוצאה מהטלתה האזורית והאתגר האיראני, והן בזירה הבינלאומית – ממשל אמריקני שהותיר לה מרחב תמרון עצום כדי לעצב תנאים עתידיים נוחים להסדר עם הפלסטינים. ישראל חייבת לנצל את שעת הכושר המדינית, כולל במרחב הים-תיכוני בו יצרה מערכות יחסים אסטרטגיות, כדי לקדם דיאלוג אזורי ובינלאומי פתוח וריאלי, שעשוי לקדם תובנות רעננות, אפיקים חדשים לשיתופי פעולה וחתירה להסדרים העונים על מירב האינטרסים שלה. לא ניתן למצות את הפוטנציאל הרב בכך מבלי לחתור להסדר פלסטיני-ישראלי. חידוש התהליך המדיני ומימוש המומנטום המדיני שהדבר ייצר צריך להיות בעדיפות גבוהה עבור הממשלה החדשה. ישראל חייבת לאמץ מחדש מצפן מוסרי, שנעדר מיחסי החוץ שלה בשנים האחרונות. צריך להיות מתאם בין היומרה להיות "אור לגויים" ובין ההתנהלות מול מדינות בעלות ממשלים בעייתיים ורקורד לא-מרשים בזכויות אדם. שקלול נאות של האינטרס האסטרטגי וההיבט המוסרי יחזק את הביטחון הלאומי ואת המעמד והדימוי הבינלאומיים של ישראל.